

סימן מה

שו"ר למע"כ הרבני המופלג ותיק וחסיד מוה"ר אפרים פישל שטיין יחי.

א) ע"ד שאל צמח שכתב המג"א (סי' תק"ס סק"י) וז"ל, כתוב בליקוטי מהר"ל שלא כדון הוא שמשוררין במשחה אודך כי עניתי וכב"ג פיוטים לשמחה הריעות, כי אז התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני צניך כמין זמר, אך צביה לרגלים מזה למר וכי עכ"ל [מהר"ל]. וז"ל דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה כגון צשנת אצל פיוטים אחרים אסור ועיין בספר חסידים סימן קע"ו, עכ"ל המג"א. ונתקשה מע"כ י"י צבונות "פיוטים אחרים" שאסר המג"א, וגם תמה על שנוהגים למר צשנת קודם פסוקים מהתפלות וזמירות שונות, וגם לא מלא צספר חסידים מה.

ב) הנה מקור דברי מהר"ל ז"ל הוא צש"ס סנהדרין (קא.), ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועשה אותו כמין זמר, והקורא פסוק צבית משתאית בלא זמנו, מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקצ"ה ואומרת לפניו רבוש"ע עשאוני צניך כמנר שמנגיין צו ליום, אמר לה צתי צשעה שאובלין ושותין צמה יתעסקו, אמרה לפניו רבוש"ע אס צעלי מקרא הן יעסקו צחור וצנצאים וצכתוצים, אס צעלי משנה הן יעסקו צמשנה צבלכות וצגדות, ואס צעלי תלמוד הן יעסקו צבלכות פסה צפסה צבלכות ערת צערת צבלכות חג צחג, העיד רש"י צשם רש"י כל הקורא פסוק צזמנו מביא עוצה לעולם שנאמר ודבר צעתו מה טוב. ופירש"י ז"ל "הקורא פסוק צבית המשתאות בלא זמנו, צמיסצ על יינו עושה שחיקותיו צדצרי תורה וקורא פסוקים צקול רס לשחק צהס צני המשחה, אצל אס אומרו צזמנו על המשחה כגון שהוא יו"ע וועל כוס צידו ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מעיניו של יוס מביא עוצה לעולם". ובעין יעקב הגירסא צרש"י "צמיסצ על יינו ועושה שחוק צדצרי תורה וקורא פסוקים צקול רס לשחק צהס צבית המשחה". ובעי" צרמ"ה שס "שאינו מחכוין לעסוק צחורה אלא מביאו דרך משל ודרך שחוק". ועיין רש"י צצת (ק"ת): ד"ה הרי זכ מחרף. ומצואר דליכא איסורא אלא אס קורא פסוקים לשס שחוק, אצל כשמזמר פסוקים צדרך תפלה או צדרך נתינת שצת להקצ"ה על חסדיו או צדרך התעוררות ליראת ה', הוי צגדר קורא פסוק צזמנו שמביא עוצה לעולם. וצמהר"ל בליקוטי כתב "אך צצתי כנסיות לרגלים ולמעשים מלוב לשיר ולנגן שירות ותושבחות לכבוד המלך גדול וגורא יתצדק", ואין הכונה דוקא צבית כנסת, אלא צבל מקום שמתאספין וממרתין לשס שמים דהיינו לשס נתינת שצת לצורה ולא דרך שחוק ח"ו, הרי"ז קורא פסוק צזמנו וצמוצת. וצעו"ז שס (סק"ה) כתב "וצהרצב סעודות נוכגים לשורר קדיש דהיינו יתגדל, וצו ודאי הטא גדול דלא התיירו אלא זכרון חסדיו ה',

וכל שכן שיש עון גדול צמה שלוקחים על הסעודה אדם לין א' ועושה שחוק צפסוקים או צתיצות קדושים, אשרי אנוש לא יעשה זאת, ועל זכ אמרו עשאוני צניך כמנר". ומצואר דגס צסעודות כל שמזמר כדי להזכיר חסדיו ה' שרי. וצראה דמשו"ה אמרו "עשאוני צניך כמנר", כי המשורר צכנור און כוונתו לכנור עלמו דאין הכנור אלא מכשיר להוליא ממנו קול נעים, והכנור מלד עלמו און לו לורך צו, וכן זכ שמזמר פסוקים רק לשס שיר ישחוק ואינו מכוין לתוכן וכוונת הפסוקים עלמס, מאלא עעשה אה הפסוקים מעשה כנר שאינו אלא מכשיר להשיר, אצל המשורר פסוקים ומכוין לפירוש המילות ומלא שמתכוין לעלס הפסוקים, והפסוק עלמו חשוד אללו, כי מתכוין לומר הפסוקים לשס תפלה או שצת, הנה צכב"ג לא יעשה הפסוק כמנור וליכא איסורא.

ג) ומה שכתב המג"א ז"ל דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה כגון צשנת אצל פיוטים אחרים אסור, כוונתו ג"כ דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו לכבוד שצת וכיוצא צהס אשר צהס משצחים אה המורה ומודים להשי"ת על חסדיו, אצל "פיוטים אחרים", כוונתו לתרויס ושירים שנתקנו שלא לשס נתינת שצת לצורה או לשצת המלוב אלא כדרכס של צעלי השיר שאינס לדיקים היוצאים צשיר וכל כוונתם אינו אלא ליופיו החרוים, ומשתמשים צפסוקים וצלשונות חז"ל ליופיו הלשונות, ואין כוונתם לשס שמים לשורר צבונות הלצ, וכצתינת קליפתו אכל וצוכן זרק, על פיוטים כאלו כתב המג"א דאסור, דכוי צגדר עשאוני צניך כמנר. וליין על זכ לספר חסידים סימן קמ"ז — כז"ל — אשר שס כתוב "זמירות היו לי חוקיך, דוד מניח כל זמירות ושירות שצעולס לעסוק צחורה, הוי קורא אה העעמים צנעימותיו וצעעמותיו וצזמירותיו, אצל אותם ההולכים ואומרים המקראות דרך ליום וחס צפיהס כשיר של עגבים, עתידה תורה שתלעק עליהם ואומרת רבוש"ע צניך עשאוני כמנר". הרי דליכא איסורא אלא כשקורא פסוקים דרך לזנות ח"ו. וכעת ראוית צבי עדי חמד (אסיפת דינים מעי ז' אות י"צ) שהביא מספר שמן המשחה, שהוכיח מראשונים דמותר לנגן פסוקים דרך שצת וכודיה להשי"ת, ורק דרך שחוק וכיתול אסור, ודרך שצת גס מהר"ל מודה דשרי עיי"ש. וכוא כדצרתו צעז"ה. ועיין מאירי גיעוין (ז). "כל מיני זמר העשוין לשמחת הוללות ושלא לכוין צהס לשצת הצורה יחי או ללד מלוב, אלא דרך קליח ראש צמיני מאלכ ומשחה, אסור לשמעו ולהשתעשע צו, צין שנעשה הזמר צכלי צין שירה על פה וכו', ומ"מ כל שיש צו שצת ותכלה לשס כגון מיני פיוטים ומצמורים מותר אף צבית חתנים ומשתאות, וכן הדין לשמח חתן וכלה, שכל שאין צו לד פריצות מותר, ואין לי לדיין צאלו אלא מה שעיניו רואות לפי מקומס ושעתס". וצמאירי סועה (מת). כתב "כל השירים שאין צהס שצת להקצ"ה אסור לומר צהס וחס התחלת הפקר ושעמוס וכיצחס". וצהערה שס זיין להבחי"ג (פ"ה מתענית ה"ד) צשס רצ הוי גאון דשירים ותשצחות לזכרון חסדיו של הקצ"ה מותר עיי"ש.

סימן מו

— המשך התשובה הקודמת —

(ד) **ובהיותנו** צוה יש לעורר על מה שנפרץ כעת שמשמיעים שירים מכלים המיוחדים לכך, ומזמרים פסוקים וכוסמאות של תפלות, אשר לכאורה יש צו משום בניך עשאוני ככבוד. ולכאורה היה מקום לימר דלא מצינו איסורא דבניך עשאוני ככבוד אלא כשמשמיע הזמירות צפה, אבל היכי ששומע מתוך כלי לא. אולם ראיתי בשו"ת מהרש"ג (ח"ב או"ח סי' קכ"ה) שנשאל על מה שמשמיעים בחתונות זמירות מכלי הנקרא פאלאגראף אם איכא צוה משום עשאוני ככבוד עיי"ש, ולא העלה על דעתו לדון להחיר משום דליכא שמיעה מפי אדם אלא מפי כלי, ומשמע דפשיטא ליה דגם כששומע מתוך כלי איכא איסור זה, כיון דעכ"פ מחלל בפסוקים להשמיע מהם זמירות להנות בני אדם. ועיין שו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' כ"ב) אם מותר להשמיע מתוך כלי בגיל תפלות שבו מזמרים שם שמים, וכחז דמה שאמרו צנזרים (ז): השומע הזכרת השם מפי חצרי ארץ לנדחה, לא שייך צוה כיון דאינו שומע מפי אדם אלא מתוך כלי, אבל מה שאמרו שם שכל מקום שהזכרת השם מזויה ענינה מזויה וכו', שייך גם ככהאי גוונא כיון דליכא עכ"פ הזכרת השם עיי"ש.

(ה) **ברם** חף אם תמלא לומר דמשום עשאוני בניך ככבוד ליכא, אולם הלא מצויר בשו"ת או"ח (סי' תק"ם סי"ג) וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מוני כלי זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמה צוה ואסור לשומעם מפני החורבן ואפילו שיר צפה על הים או אסורה, וכחז עליו הרמ"א, וי"א דוקא מי שרגיל צוה כגון המלכים שעומדים ושוכנים בכלי שיר או צבית המשחה עכ"ד. הנה מצויר דעת המחבר ז"ל והוא דעת הרמז"ם, דאסור לשמוע שיר מכל משמיעי שיר ואף שלא על היין ואף שלא בדרך רגילות, אולם לדעת הרמ"א ז"ל אינו אסור אלא בדרך רגילות, או צבית המשחה חף כשאינו רגיל וכמש"כ המג"א (סק"ה). ועיין שו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סוס"י סס"ה) צוה.

(ו) **ומצאתי** קלה לימוד זכות שלא למחות צוה להמוני העם, ממה שכתב רבינו החתם סופר בהשגחה שצ"ס אגרות סופרים (כתבי החת"ס סי' ג'), על דבר שאסר בקהל קדשו לשחק בשחוק קוויטליך, ומתוך הצטלה צאו לידי מחלוקת ולשון הרע, וכחז שישראל בני נביאים הם וקדמוניו הנהיגו כן להעסיקם בכגון זה כדי שלא יצאו ליד קטעה והשחחה, וראיה לזה ממש"כ במדרש רבה (פי' וישלח פי' א') לריבין אנו להחזיק טובה לאומות העולם שהן מניסין מומסין לבתי ערעיות שהן ומשחקין בהן כדי שלא יהיו משיחין אלו עם אלו ויצאו לידי קטעה, וצו"ת שם כתב שיש להחזיק טובה לאלה הדורשים דברי תורה שלא לפי הפשט, כי עיי"ז מוטיבם את העם מלצוא לידי קטעה. ואע"ג דקווייל צ"ק (סג) כרש"ג דהלעטבוו לרשע וימות, מ"מ יש לדד דכח לא מקרי רשע דלא משמע

לאינשי איסורא צוה, ועוד דלא צמוד עצדו אלא דהקטעה ממילא צוה, לכן לא נראה לאסור וצגס שיומשך מזה זק לאחרינא לישנא תליחאי הבורג שלשה, והצ"י בחו"מ (סי' י"ז סי"ג) כתב שאין צידנו להעמיד משפטו הדת על חילס. אמנם ללומדי תורה אשר להם כח לעסוק בתורה כי לא מלאחי תקנה בכל מה שכתבו וכערכין (טו): מה תקנתן של מספרו לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, ימה שכתב תה"ד (ח"ב סימן קל"ב) דכמה אנשים ותקנים רגילים בשחוק, תימה על הותיקים האלו הא הוב מושב ליום עכ"ד החתם סופר ז"ל. והנה כהיום נשמעים צראש חולות שיר של תפלות מצעלי הרעדיו השפלים אשר כל מגמתם להפיץ ארס של זרמא צלצות שומעיהם, ולרצים מעמו הארץ ונשים קשה לעמוד צנסיון שלא לשומעם, ולכן מועב שישמעו שירים המיוסדים על פסוקים, כדי למנועם מאיסורא רבה לשמוע קול זמר סערא דמסאצותא. ועל דרך שהחיר החת"ס שחוק הקוויטליך כדי למנוע מהמוני העם להכשל באיסורים חמורים. וכעין הא דקידושין (כ"א): מועב שואכלו ישראל צער תמותות שחעות ואל יאכלו צער תמותות ובלות עיי"ש. וממילא מוזן שאין זו תקנה לתלמידי חכמים ומדקדקים צמלות, וכמש"כ החת"ס ז"ל. ועיין שו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' קכ"ה) דמי שהוא עליל צעצעו לצוה לידי עזבות אין עליו חטא אם שומע קול פאלאגראף להפיג לערו, אבל אם אינו כן יש עליו איסור משום עשאוני בניך ככבוד, ומסיק דתלמיד חכם היודע לברר הלכה פשוט כציעתא צכותא שטוב לו לישב צביתו ולצרר הלכה ולא לילך לסעודות של חתונה וכדומה מלבד במקום נחון מאוד עיי"ש.

(ז) **והנה** חף שכתבנו קלה לימוד זכות שלא למחות להמוניים, היינו רק כששומעים שירי פסוקים צביתם, אבל מה שפרצו להקביל קהלות צרבים להשמיע שירים צפה ובכלי צאיעלאל של ירחא ה', הנה יש צוה איסור מדינא וכמש"כ המג"א (סי' תק"ם סק"ט) צס הב"ה דשירה אפילו צפה ואפילו צאינו רגיל אסור, וגם הנשים המפוררות צשעת מלאכתן שלא דיון הם עושין עיי"ש. ומכל שכן להקביל קהלות צפומצי ולזמר דאסיר, ואף אם מתכוונים לתן את ההכנסות לדבר מצוה, ה"ז מצוה הבאה צעצורה. ומלבד איסור השיר הוא מצוה מכשולות הרבה ושומר נפשו ירחק מהם. ויש מצעלי השיר שפרצו למסור שיריהם לצעלי הרעדיו כדי שחמרו שם והוא לשם הרווחת ממון או צבוד, וזו שפלות ותיורה להתחבר עם מחללי צבתות צפרהסו"א יצווי כל קודש צריש גלי ושאת נפש, ואף אם צעו"ה אין יד ישראל תקיפה למינעם מחילול צבת כי עצדים משלו צנו, מכל מקום מי החיר שלא למחות צידם עכ"פ על ידי שגדלים מהם, והלא המחטיא לאדם קשה לו מן הבורגו (רש"י כי תלא כ"ג ע'), ומי אשר יתחבר הבורג נפשות, והשפלים השולטים שם הם אצי אצית דמסאצותא להסית ולהדות עם ה' מדרכי ה', יום ולילה לא ישצותו. ולקבל מהם צבוד אין לך ציון גדול מזה. ותלילה לירא שמים להיות עמהם שום מגע ומשא, ואף עם אלו שפושטים עלפיהם כשומרי תורה. ועל ידי שמשמיעים שם שירי פסוקים מתכוונים להרגיל את ההמון לשמוע גם את אשר דברי תפלותם,

ע

להורות

חלק אורח חיים סימן מז

נתן

זהו מתחבולות היצר הרע, ועליכם נאמר הרחק מעליה דרך וגו', כי כל צאיה לא ישוּבון. והכולך צתום ילק צטח.

ידידו דושה"ט ברוב עוז ושלוי וברכות אין קצ.

נאמן הדוא מש"ם סגבדקין בי"ל וכתב דבתם הבוגב שנספלל
לבשוי"ם שורנו רבל מאמנים רתו אדל אען בספלה אל המלאכום
מאמם, אדל מכניסי רחמים שבספלה בוא למלאכום אען מן
בדאוי לומר.